Год II. — № 26. Пятніца, 1-га ліпня (юля) 1921 г. Цана нумару 10 марак.

НАША ДУМКА

ПАЛІТЫЧНАЯ, ЭКАНАМІЧНАЯ і ЛІТЭРАТУРНАЯ ТЫДНЁВАЯ ГАЗЭТА.

У газэце супрацоўнічаюць: НАТАЛЬЛЯ АРСЕНЬНЕВА, Г. Б., ГЕННАДЗІЙ БАГДАНОВІЧ, ВІЛЯНЧУК, АДАМ ВІТ, ЗВОНЧЫК, КАСТУСЁНАК, АЛЕСЬ КАБЫЧКІН, КРАЎЦОЎ МАКАР, М. К-Ч., ІВАН МЯЛЕШКА, АНТОН НАВІНА, АДАМ САЛАДУХ, КАЗІМІР СВАЯК, СТАНІСЛАЎ ЧЫЖЭЎСКІ і інш.

Адрэс рэдакцыі і канторы: Вільня, Вострабрамская, 9.
Цэны абвестак: за радок пэтыту: перад тэкстам—40 мар., сярод тэкста—60 м., на апошняй страніцы—15 марак. Увага: страніца мае 6 шпальтаў.
Падпіска: на 3 месяцы 150 польскіх марак або 10 хунтаў мукі, заграніцу 250 п. марак.
Рукапісы павінны быць напісаны чытальна і толькі на адным баку паперы, з праўдзівым прозьвішчам аўтара і адрэсам (для ведама Рэдакцыі). Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

За апошнія часы павялічыліся скаргі нашых падпісчыкаў на тое, што „НАША ДУМКА“ не даходзіць да іх па іх адрэсох.

Рэдакцыя даводзіць да ведама ўсіх чытачоў і падпісчыкаў нашай газэты, што „НАША ДУМКА“ на адрэсы ўсіх падпісчыкаў **бязумоўна пасылаецца акуратна.**

З свайго боку Рэдакцыя просіць шаноўных падпісчыкаў паведамляць яе аб кожным выпадку, калі газэта да іх, з тых ці іншых прычын, **не даходзіць.**

Рэдакцыя.

Даволі падзелаў.

Рыжскі мір Польшчы з бальшавіцкаю Расеяй (а іншай цяпер няма) падзяліў Беларускую Зямлю на дзьве няроўныя часьці: *ўсходнюю*, дзе утворана з меншае паловы аднае Менскае губэрні Савецкая Рэспубліка Беларусь, і *заходнюю*, ахрышчаную палякамі ў „kresy wschodnie“ плюс „Litwa Środkowa“.

Як ніяк, а заплюшчаць вочы на гэты факт ня можна.

Зусім ясна, што Беларусь надоўга, ці ненадоўга, а падзелена паміж тымі двама дзяржаўнымі арганізмамі, што на яе, галоўным чынам, тэрыторыі нядаўна яшчэ біліся за чужыя для яе ідэалы.

Для Беларусі ўсё роўна—ці таптала яе босая нага абадранага расейскага чырвонаармейца, ці гоцаў па ёй заграпічны бот польскага легіянэра.

На зруйнованых вайною нівах Беларусі чырвоная армія не разрашыла ўсясьветнай соцыяльнай проблемы, а польская армія не зававала, гэтак мілых ёй граніцаў 1772 году.

І, недасягнуўшы сваіх мэтаў, абодва праціўнікі памірылься на меншым: бальшавікі зрабілі чарговую перадышку, а палякі прырэзалі сабе столькі няпольскае зямлі, сколькі ім было можна і здавалася патрэбным для засяленьня сваімі жаўнерамі-колёністымі.

Але-ж ня скончылася ўсё на гэтым, хаця-бы тут у заходняй часьці.

Дзеля задуманай Польшчаю колёнізацыі няма поўнага прастору, бо на Віленшчыну зусім натуральна мае прэтэнсію Літва.

Гэткім чынам, тут на захадзе Беларусі, як-бы падгатаўляецца тутэйшы, „заходні“ падзел,

Польшча да гэтага падходзіць вельмі проста, з кожным разам памяншаючы тэрыторыю Сярэдняй Літвы на карысьць „kresów“, бо там лягчэй, як той казаў, адкінуць усялякую цэрамонію з беларусамі...

У апошнія часы ізноў чуваць аб тым, што ў абскубанай Сярэдняй Ліцьве мае быць скліканы Сойм, які нібыто вырашыць лёс краю.

Ці-ж не ясна для нас, што гэткі Сойм будзе вельмі мала розьніцца ад сучасных нялічаных вшэхпольскіх віленскіх „wieców“ (мітынгаў), калі сойм будзе скліканы сучаснымі гаспадарамі і калі памянішньне Сярэдняе Літвы будзе сыстэматычна ісьці далей, але пакуль не абмяжуецца... самою Вільняю,

Ясна так сама, што ў такі Сойм нам, беларусам, дарогі няма дый ня трэба.

Калі нас дзялілі ў Рызе, дык маўчалі ўсе, каму ад гэтага нічога не балела. Маўчала Ліга Нацыяў, маўчала спакойна Антанта, што, нібыто, за волю малых народаў вяла усясьветную вайну.

Протэставалі толькі беларускія ўрадовыя колы перад дыплёматамі ды актыўна пратэставалі самі народныя беларускія масы сваімі паўстаньнямі.

У часіну насоўваньня новага падзелу нельга абмяжавацца аднымі пратэстамі, а трэба арганізованна выбраць меншае з няшчасьцяў.

На безрэзультатнай польскалітоўскай конфэрэнцыі ў Брусэлі прадстаўнікі Беларусі заявілі ўжо, што *насяленьне Віленшчыны і Гародзеншчыны* (якімі фактычна ўладае цяпер Польшча) *жадае самастойнага дзяржаўнага жыцьця*, а калі гэта ў сучасны мамэнт немагчыма, лічыць за лепшае ўвайсьці ў склад Літоўскае Дэмократычнае Рэспублікі на асновах дзяржаўнае фэдэрацыі.

Гэтым, здаецца, досіць ясна сказана, што нам ужо даволі падзелаў.

Ня меней ясна, што федэрацыя магчыма толькі паміж палітычна роўнымі незалежнымі старонамі.

А каб быць роўнаю з сваімі суседзямі, Беларусь мусіць мець права вольна арганізавацца ў незалежны дзяржаўны арганізм.

І, калі мы будзем старанай арганізованай, ня страшны будзе нам ніякі Сойм, пакліканы да жыцьця тым, хто зможа і умее даць фактычныя гарантыі палітычнае свабоды.

Кожны народ, які ўмее шанаваць свае правы, хай зразумее, што трэба ўшанаваць і права на самаазначэньне Беларускага Народу.

Час ужо ўсім зразумець і прызнаць, што нам даволі падзелаў.

Праф. Рудольф Абіхт.

(*Жалобны ўспамін*).

Калі нямецкія войскі, ў пабедным паходзе на ўсход, увосень 1915 году занялі заходнюю Беларусь, — ня толькі нямецкія палітыкі, але і нямецкія вучоныя зацікавіліся беларускім народам і беларускай справай. І гэтая цікаўнасьць прадстаўнікоў нямецкае навукі ня была бязплодная: пад той час, як у лютым 1916 году фэльдмаршалак Гіндэнбург выдае свой дэкрэт аб прызнаньні правоў беларускай мовы ў школе і ўва ўсім грамадзкім жыцьці краю (гэта *першае* прызнаньне з боку ўрадовае ўлады наагул!),—пад гэты час вядомы славісты прафэсар вроцлаўскага унівэрсытэту д-р Рудольф Абіхт, на 66-ым годзе жыцьця пачынае вучыцца беларускае мовы па кніжках — зусім ня чуўшы жывога беларускага слова, ды ўвосень таго-ж 1916 году чытае курс беларускага языка на катэдры славяназнаўства. Вясной 1917 году ў Вільню прыяжджаюць ужо першыя вучні праф. Абіхта, каб пазнаёміцца з беларушчынай на практыцы.

У канцы таго-ж 1916 году мне давялося першы раз бяседаваць з праф. Абіхтам — хоць толькі на пісьме. Першае пісьмо яго было панямецку. У ім праф. Абіхт высказаў шмат цікавых думак аб беларускай мове наогул і аб беларускім шрыфце асабліва. Староньнік лацінікі, ён хоча правясьці ў ёй радыкальную рэформу: зьмягчаць зычныя не ўстаўляючы **і** (як гэта ў нас цяпер робіцца за польскім прыкладам), а пры помачы значкоў мягкасьці ня толькі для **ć ś і ń**, для ўсіх зычных (як у чэхаў); выкінуць зусім вялікія (прапісныя) літары, завясьці новыя знакі для гукаў dz і ch, і т. д. А цераз два гады — ў 1918 годзе — выпускае ён сваім коштам кніжачку беларускую: „Prosty sposab stacca ŭ karotkim časie hramatnym“, маленькі буквар па новай сыстэме, апрацованы пры ўчасьці грам. Янкі Станкевіча. Далейшая карэспандэнцыя з праф. Абіхтам вялася толькі пабеларуску, і ў кожным пісьме, поўным розных пытаньняў аб асаблівасцях мовы, незразумелых словах і зваротах, поўным вельмі цэнных уваг аб тэй ці іншай справе, была на канцы просьба: паправіць беларускую мову пісьма і з гэтымі папраўкамі вярнуць самае пісьмо.

Сваю цікаўнасьць да беларушчыны праф. Абіхт давёў да таго, што пераклаў на нямецкую мову некалькі беларускіх вершаў (у тым ліку верш Янкі Купалы „Роднае слова“, друкаваны ў „Wilnaer Zeitung“), напісаў абшырны агляд гісторыі Беларусі, друкаваны ў віленскай газэце „Zeitung der 10 Armee“, прысылаў да „Гоману“ невялічкія заметкі *пабеларуску* (ў тым ліку невялічкі досьлед: „Калі быў напісаны Тарас на Парнасе“). Даваў ён заметкі і стацьці аб беларускай мове і ў розныя часопісі ў Нямеччыне.

Апошні раз перапісваўся я з праф. Абіхтам у 1919 годзе, калі мне давялося быць нейкі час у Бэрліне і арганізоўваць тамака выпуск інформацыйнай кніжкі аб беларусах у нямецкай мове („Weissruthenien“), якая і выйшла пад тэхнічнай рэдакцыяй нямецкага публіцыстага Вальтэра Егера. Я зьвярнуўся да праф. Абіхта з просьбай прылажыць сваю руку да праектаванай працы. На гэта адтрымаў вельмі сымпатычны адказ, ў якім праф. Абіхт горача падтрымліваў ідэю кніжкі і абяцаўся нешта прыслаць. І сапраўды прыслаў: ня толькі свае пераклады народных казак і вершаў, але, разам з жонкай свайго таварыша, грам. Эльзай Вэцман, пераклаў жменю беларускіх народных песень і ўпісаў іх на ноты народных мэлёдыяў. Усё гэта бяз ніякага гонорару было надруковано ў сказанай кніжцы „Weissruthenien“.

Пераглядаючы цяпер — з прычыны сумнае весткі аб сьмерці праф. Абіхта — ўсю нашу з ім перапіску, перад маімі вачыма ўстае з нязвычайнай яркасьцю духовы абраз гэтага праўдзівага мужа навукі, які на вечныя часы зьвязаў сваё імя з беларускай філёлёгіяй: ён — *першы вучоны, каторы чытаў унівэрсытэцкі курс беларускай мовы.* Ні „браты“ расейцы, ані палякі, а немцы былі тут першымі. Раўнуючы праф. Абіхта да тых „вучоных“ братніх народаў, якія ня толькі самі цураюцца прамовіць слова пабеларуску, але навет забараняюць сваім студэнтам зварочвацца да іх на лекцыях беларускае мовы ў гэтай-жа мове (у Віленскім унівэрсытэце),— я з асаблівай пашанай схіляю сваю галаву перад гэтым нямецкім вучоным, ушанаваўшым мову майго народу, і з шчырым жалем з прычыны сьмерці яго, шлю яму гэтыя традыцыйныя словы:

Sit Tibi terra levis!

Ант. Луцкевіч.

З „заваражанага кола“.

(Глядзі „Н. Д.“ №№ 18, 19, 24).

Уся праца па арганізацыі і фармаваньню беларускіх аддзелаў, прадугляджаная ў дэкрэце, дзялілася: 1) на працу падгатаваўчую і наглядаючую за нацыянальнасьцю будучых аддзелаў і 2) на працу выканаўчую, г. з. працу фактычнага фармаваньня. Першая належала да Б. В. К., другая — да Штаба Камандуючага. Абедзьве працы павінны былі вясьціся паміж сабой незалежна, але выцякаць адна з другой, і дзеля гэтага істна-

ваньне, павелічаваньне і хуткасьць разьвіцьця беларускіх аддзелаў грунтоўна і галоўным чынам залежала ад падгатаваўчай працы, г. з. працы Б В. К., бо праца выканаўчая—праца штабу—як раней была ад'значана—вайскова-трафарэтная—патрабавала падгатоўкі ад Б. В. К. толькі тога пэўнага, беларускага „сырога матар'ялу“, з якога ужо вайсковыя спэцыялістыя тварылі-б і тыя «nagazie 2 baonu strzelców» і іншыя аддзелы, павялічваючы і групуючы іх, у будучыне, у больш буйныя часьці.

Гэтакім чынам: паскольк Б. В. К. была-б працаздольна, паскольі-б сябры Б. В. К. уразумелі сваю працу, а асабліва мэту істнаваньня Б. В. К., паскольі-б адкінулі свае асабістыя «я» і свае справы, паскольі-б сталі на правідлозы шлях працы і, трымаючы кірунак дэкрэту, праз Варшаву, абходзілі „падводныя рыфы“—беспасрэднюю залежнасьць ад уладаў польскіх на месцы — пастолькі-б шырылася і разьвівалася праца штабу і разам з імі фармаваньне беларускіх аддзелаў і мажліва, што ня толькі „nagazie 2 baonu strzelców“, але можа і больш, у свой час былі-б сфармованы, у свой час прыймалі-б удзел у барацьбе проці бальшавікоў і гэтым самым апраўдалі-б мэту дэклярацыі Ц Р. В. і Г. і далі-б сваім палітычным дзеячом правы мацнейшага голасу ў іх палітычнай працы, а сабе адтрымалі-б правы далейшага істнаваньня і павялічваньня, а не бязслаўнага „зьліквідаваньня“.

Але.. але з самага пачатку свае працы, сябры Б. В. К. ужо пайшлі ня зусім па нормальнай дарозе. Пачалося з тае «асобнае дэлегацыі», якая была ў Варшаве: хаця яна, адтрымаўшы дэкрэт і ўзяла напрамак правідловы, г. з. адразу паехала паразумецца з камісарам усходніх зямель у Вільні і з D. O. Gen. (начальнік ваенага округу) ў Горадні, да якіх, па дэкрэту, належала праца Б. В. К. і штабу, але, не адтрымаўшы ад іх ніякіх рэальных вынікаў свайго паразуменьня, ня выехала ўзноў у Варшаву, каб тамака, на месцы, зараз-жа выясніць нявыразнасьці ў падпарадкаваньні, каб зараз-жа разабрацца ў дэталях некаторых пунктаў дэкрэту, патрэбных для распачацьця працы, каб зараз-жа апрацаваць этаты і адтрымаць дадатковыя распараджэньні M. S. W. датычна выкананьня дэкрэту—але замест гэтага, захапіўшы з сабой з Вільні цэлую грамаду патрэбных і зусім непатрэбных працаўнікоў, выехала ў месца свайга назначэньня, у Менск.

У Менску першыя 2 месяцы былі пэрыядам наладжаваньня свайго унутранага «камісьёвага» жыцьця і апрацоўкі этатаў камісіі.

Сябры Б. В. К. адбывалі пасяджэньні, а працаўнікі, перавезеныя з Вільні і яшчэ павялічаныя ў Менску, ў большасьці таўкліся ў памяшканьні Б. В. К. і патрабэвалі ад сяброў В К. то пэнсыі, то пайкоў. На пасяджэньнях сяброў ішла, быццам, праца па канструкцыі свайго апарату і апрацаваньню этатаў. І тое й іншае неяк ня клеілася, а асабліва канструкцыя самае камісіі. Некаторымі сябрамі, маючымі шкадлівую прывычку заўсёды лезьці ўперад і граць першую ролю, чулася, што у гэтай, мала знаёмай ім, вайсковай справе, мажліва, і не прыдзецца граць гэтае ролі, г. з. быць на чале і кіраваць усею вайсковаю справай і дзеля гэтага імі праводзілася ідэя неяк так уканструктаваць В. К., каб камісія зусім ня мела нікога начале, а кіравалася нейкім „колектывам“ у складзе 3—4 ці 5 асоб, што было бязумоўна абсолютна недапусьціма, бо ня толькі вайсковая камісія, але усялякая іншая, звычайная — ніколі ня кіравалася гэтакім парадкам, а заўсёды мела на чале ці вызначаную, ці выбраную, але *адну* асобу, якая і вяла пасяджэньні і агулам кіравала і адказавала за ўсю справу.

Больш разумныя сябры мелі правідловы пагляд і лічылі, што і сама справа-арганізацыя войска—вымагае, каб канструкцыя камісіі мела характар чысга вайсковы—*аднаначальле*—і каб на чале яе была і асоба вайсковая. Але... але... камісія затрымалася іменна, як раз, на «колектыўным» кіраўніцтве. Ці было гэта з незразумеласьці мэты справы, ці палітыканства з барацьбы за ўладу, ці проста з лёгкаважнага аднашэньня да усяе справы, але факт стаўся фактам, і на чале усяе беларускае вайсковае справы стаў „колектыў“, складзены з 3 асобаў—гэтак званы прэзыдыум камісіі, дзе праўда меўся і старшыня, але без выканаўчага права і голасу. Далей, ня глядзячы на тое, што сярод 9-цёх сяброў камісіі меліся 5 асоб вайсковых, ніводзін з іх у склад «прэзыдыуму» не ўвайшоў.

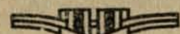
Ня лепшаю была справа і з апрацоўкай этатаў, якая цесна залежала ад тых асоб, якія кіравалі усею справаю. Замест таго, каб прытрымвацца дэкрэту і паводлуг яго пунктаў моцна „трымаць сінючка ў руках“ — ствараць патрэбныя падкамісіі і хутчэй карыстаць дэкрэт з рэальнымі на мясцох вынікамі — камісія пагналася за «жураўлём у небе» і пачала тварыць непрадугледжаныя ў декрэце праекты розных аддзелаў, раздуваючы іх у цэлыя незалежныя дэпартамэнты са сваімі шэфамі, віцэ-шэфамі, сакратарамі і г. д. і ўсё гэта праараблялася дзеля таго, што некаторыя сябры лічылі для сябе немагчымым займаць пасады ніжэй кіраўніка аддзелу. Дзеля гэтакіх этатаў патрэбавалася і шмат працаўнікоў, але камісія ў гэтым сабе не адмаўляла і шкода толькі было, як прыйшлося іх пасьля звальняць.

Зусім зразумела, што апрацоўка гэтых этатаў, а потым чаканьне іхняга зацьверджаньня згубіла шмат часу. Гэтак сама зразумела, што проекты этатаў былі польскаю уладай больш як на ³/₄ выкрэсьляны. Напрыклад, узяць хаця-б апрацаваныя камісіяй этаты аддзелу даставы. Па дэкрэту ясна ад'значалася, што фармаваныя аддзелы будуць усё адтрымоўваць ад польскае інтэндатуры праз аднаго чалавека — афіцэра сувязі паміж штабам і Польскай інтэндатурай-беларуса,—назначанага камандуючым, а камісія раздзьмухала гэты аддзел дставы больш, як у 60 асоб. Каго гэта аддзел павінен быў задавальняць? Пэўне-ж, ня тыя „2 baonu“, якія самі, беспасрэдна, ўсё адтрымлівалі. А калі саму камісію, — дык усё ўзадавальненьне яе складалася з адтрымліваньня пэнсіі і пайкоў для сваіх працаўнікоў і пасылаць гэты этат на зацьверджаньне, як гэта зрабіў прэзыдыум — было больш чым наіўна, і ясна, што польскай уладай гэты этат быў зьменшаны аж да 3-х чалавек і г. д.

Але ня трэба лічыць, што ў працягу гэтага 2-х месячнага пэрыяду Б. В. К. займалася толькі гэтымі вышэйпаказанымі справамі і што гэты час быў зусім згублены для справы. Не—бо гэта была толькі праца, якую праводзіў прэзыдыум, і яна падкрэсьліваецца, каб ад'значыць, што дзеля „нейкіх“ прычын паважная справа — фармаваньне беларускіх аддзелаў — з месца стала на грунт ня толькі *зусім не карысны* для справы, але і шкадлівы і што некаторыя сябры Б. В. К. самі гэта ў той час разумелі і бачылі, і навет паміж сабой абгаварывалі, але да ўсяго гэтага аднясьліся неяк лёгкаважна, і іх віна, што справа гэтак распачалася і гэтак пацягнулася далей.

Г—ка.

(Працяг будзе).

Час — найлепшае лякарства.

II.

Аб Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце з рабочым пры ім факультэтам вынес першую рэзалюцыю 2-гі Усебеларускі Зьезд радаў (саветаў), які адбыўся ў сьнежні 1920 г.

І да гэтага пытаньня бальшавікі падыйшлі проста — з вялікім апазьненьнем, бо яшчэ першы Народны Сэкрэтарыят, (які стварыўся воляю разагнанага бальшавікамі ў 1917 г. Ўсебеларускага Зьезду рабочых, сялян і салдатаў) паднімаў гэтае пытаньне ў пачатку 1918 году і ня мог яго рэальна вырашыць з прычын, ад сэкрэтарыяту незалежных. Бальшавіком патрэбны былі больш як два гады на тое, каб адважыцца прызнаць беларускую культуру людзкаю, а патрэбу для Беларусі Унівэрсытэту паставіць у лік ударных задачаў.

Ведама, што „лепей позна, чым ніколі“... Рэзалюцыя 2-га зьезду радаў паўтараецца на 2-й сэсіі цэнтральнага выканаўчага камітэту радаў (парасейску ЦИК), на губэрнскім настаўніцкім зьезьдзе (9—13 студня 1921 г.) і адбываюцца сходы арганізацыйныя, а ў Маскве (як відаць яшчэ да наступленьня на Менск) утворана была досіць вялікая унівэрсытэцкая камісія з 12 асобаў, сярод якіх профэсары: Мінор, Карузін, Пічэта, Янчук, Таль, Кулагін і інш.

Ўжо 25 ліпня 1920 г. (праз 2 тыдні па заняцьці Менску бальшавікамі) пад кіраўніцтвам самога сучаснага прэзыдэнта Беларускай Савецкай Рэспублікі Чарвякова адбылося пасядженьне другое, меншае, унівэрсытэцкае камісіі ў Менску, а ў жніўні месяцы ужо быў абвешчаны конкурс профэсароў на вольныя катэдры.

Гэткая гарачка ў пытаньні аб Унівэрсытэце можа быць растлумачана толькі тым, што яна выклікалася нейкімі палітычнымі прычынамі.

Чарвякоў дабіўся пастановы ваенна-рэвалюцыйнага камітэту аб тым, каб перадаць ва ўласнасьць Унівэрсытэту будынкі і зямлю быўшае духоўнае сэмінарыі на Аляксандраўскай вуліцы ў Менску і быўшага духоўнага вучылішча на рагу Шырокай і Міхайлаўскай вуліц. Гэтая пастанова была прынята й на першым сходзе менскае гарадзкое рады 25 лістапада. У канцы сьнежня 1921 г. у Менск прыехала маскоўская унівэрсытэцкая камісія (12 профэсароў) і аглядзела, як належыць, апрача вышэйсказаных будынкаў шмат яшчэ іншых: напр., быўшую жыдоўскую бальніцу, губ. земскую бальніцу, рэальнае вучылішча Хайкіна, гімназію Фальковіча і прыгарадны двор Лошыцу, што прызначалася пад аграномічны факультэт.

Намечаныя пад унівэрсытэт памяшканьні камісія профэсароў прызнала адпавядаючымі сваёй мэце і, вярнуўшыся ў Маскву, падала маскоўскаму народнаму камісарыяту прасьветы проект утварэньня профэсарскіх групаў для вядзеньня працы па факультэтах.

Гэткіх факультэтаў было намечана 5: а) рабочы факультэт—проф. Таль, Генкін і Зярноў; б) мэдыцынскі факультэт—проф. Мінор, проф. Брайцаў (беларус—хірург), проф. Карузін і д-р Кроль; в) гісторыка-літэр. факультэт — проф. Карскі, проф. Пічэта, проф. Янчук і Ф. Турук; г) прыродазнаўчы факультэт—профэсары: Баркоў, Бэркгэйм, Кулагін і д-р Вэйцман і д) аграномічны ф-т—профэсары: Пранішнікаў і Калантар.

Маскоўскі камісар прасьветы Пакроўскі знайшоў гэты проект занадта цяжкім практычна і дзеля хутчэйшае працы па арганізацыі Унівэрсытэту была складзена „тройка“ з профэсара Пічэты, Турука і Грынбэрга. „Тройка“ гэта, зьяўляючыся Часоваю Управаю унівэрсытэту, працавала ў Маскве. Адначасна з ёю ў Менску працавала унівэрсытэцкая камісія з проф. Вэйцманам на чале.

АДВЕЧНЫМ ШЛЯХАМ.

(Дасьледзіны беларускага сьветагляду).

(Гл. № 25 „Нашай Думкі“).

Напрыклад, Белурусі прышлося практычна пазнаёміцца з рознымі палітычнымі ўплывамі. Што-ж можна сказаць аб партыях дэмакратычных. Перш-на-перш, неадпаведнасьць харошых слоў і дзела, ў каторай выяўляецца клясавая прагавітасьць і ўсё душачае, гвалцянае, сьціскаючае ў сваіх ланцугох, духовае мяшчанства, аб якім казалі вышэй. Направер, калі выяўляюцца вынікі «рэальнай палітыкі», дык з-пад штандару з харошымі словамі „вольныя з вольнымі, роўныя з роўнымі“ выглядае прагавіты твар шляхціца. І гэта зразумела, бо пры палітыцы рэальнай і дэмакратычнай, якая ня хоча лавіць жураўлёў ў небе, заўсёды ідзе аб скурных клясавых інтарэсах, аб скарыстаньні абавязковага, прымусовага стану рэчаў у гаспадарстве. Тут нельга думаць аб магчымасьці социяльнай творчасьці.

Няздольнасьць соцыяльнай працы ў палітычнай форме датычыцца ўсіх партыяў, стоячых на клясавым грунце. Карысна—клясавая ад'знака характарызуе ня толькі буржуазна-дэмакратычныя партыі, але й соцыялістычныя. Прызнаць палітычную няздольнасьць соцыялізму тым горай, што да апошніх часоў соцыялізм быў адзінаю касулькаю, адзінай надзеяй на магчымасьць лепшай будучыны *). Соцыялістычныя мучанікі сваёй крывёй, сваім бязрадасным, ахвярным жыцьцём без сьвятла і асабістага шчасьця рабілі, здавалася, фундамэнт сонечнай будучыны. Пачаткавы соцыялізм Р. Оўэна, Ш. Фур'е, С-Сімона, які звалі, утопічным, вязаў духовыя сувязі са ўсімі лепшымі барцамі за чалавецтва—першымі хрысьціянамі, гуманістамі... На іх штандарах стаяла: шчасьце ўсіх, шчасьце адзінкі. Так яшчэ Піліп Фор у ноч перад лютавым паўстаньнем парыскага пролетарыяту (1848 г.), ня ведаючы аб дактрыне Маркса, што шлях соцыялізму ідзе праз захапленьне палітычнай улады соцыялістычным пролетарыятам, але чуючы моцна сваю сувязь з тым Першым, што апавясьціў ўваскрасеньне праменнай чалавечай душы над цёмраю і сьмерцю жыцьця, пісаў так: „Божа, даруй нам тое, што мы ня можам ісьці па Твайму шляху мучаніцтва, а станем заўтра на крывавую барацьбу“.

І шмат паўстаўшых сталі сапраўднымі мучанікамі. На крывавым шляху соцыялістычнага мучаніцтва лятуцелі не аб захапленьні ўлады, не аб дыктатуры штыха і кулямёта, а аб звальненьні чалавечага духу, аб праменнасьці жыцьця для ўсіх зьняважаных і пакрыўджаных.

Так было да тэй пары, пакуль соцыялісты не пашлі на палітычную працу ў буржуазным, клясавым гаспадарстве. Пачынаючы ад Маркса, згасьлі вялікія жаданьні і лятункі аб вольным чалавеку. Замест „утопіяў“ высунулася „навучная“ ідэя захапленьня палітычнага апарату, каб сілком вясьці масы ў соцыялістычны рай. Натхнёнасьць соцыялізму зьнікла, замянілася пустой, буржуазнага характару, крыважорчай дактрынаю: Маркс спусьціў соцыялізм з „утапічнага неба“ ўровень звычайнай дэмакратычнай партыі, якая марыць аб захапленьні ўлады, зьмяніўшы сьвятую справу чалавечага вызваленьня на дасягненьне клясавай перамогі. Праўда, трэба ўзяць пад увагу, што тут ідзе аб клясе прыгнечанай, абрабаванай; але кожны, хто ведае сучасныя адносіны, павінен прызнаць, што с ўчарайшага раба, выходзіць найлепшы рабаўладца. Знача, справа ня ў тым, хто будзе каваць кайданы, а хто будзе насіць іх, справа ў тым, каб зусім спыніць няволю. Марксістыя адкажуць, што ў ідэале захапленьня ўлады і дыктатуры ёсьць адсутнасьць прыгнечаных, бо ўладаром павінны быць усе прыгнечаныя, ўсе працуючыя. Направер выходзіць ня так. Як толькі выяўляецца элемэнт улады, яна заўсёды застанецца ў руках невялікай групы: такая ўжо істота ўлады. Марксізм лічыць магымым даць уладу толькі пролетарыяту, ну, а сялянства павінна цярпець яго хоць і „працоўную“ дыктатуру. Знача, ўжо рабы і ўладары ёсьць; і прыклад камуністычнага досьледу Расеі сьведчыць, што працоўныя ўладары могуць быць вельмі жорсткі і несправядлівы да сваіх працуючых рабоў.

Сур'ёзна казаць аб розьніцы паміж соцыялізмам і камунізмам, канечна, ня можна, бо ў іх адзін слуп—марксізм і дактрына захапленьня ўлады. Тое, што робяць маскоўскія камуністыя, ў належачых абставінах паўтарылі-б і варшаўскія соцыялістыя. Розьніца толькі ў тым, што соцыялістыя—болей практычныя рэалістыя, а камуністыя-романтыкі не бяз дзіцячай самапэўнасьці. Але як адзін, так і другі кірунак жадае зьдейсьніць дыктатуру пралетарыяту, абмінаючы другія бязумоўна працоўныя клясы, бо аб апошніх марксізм заўсёды кажа з вялікім тактычным рэвэрансам.

Есьць яшчэ грамадзкія адломы, якія завуць сябе соцыялістымі, але з марксізмам супольнага маюць або мала, або воража да яго настроены. Гэта тыя, што прызналі спадчыну „утопічнага“ соцыялізму: на захадзе — хрысьціянскія соцыялістыя, на ўсходзе—народнікі (палітычны іх выраз—эс-эры). Беларускія рэвалюцыённыя соцыялістыя (быўшыя с.-р.), маючыя свае карані ў народніцтве моцна адхіліліся ў бок марксізму. Што гэта—наплывовае, ці істотнае—таксама будучына. Гэтыя адломы соцыялізму болей чулыя да справы агульначалавечага адраджэньня, „верацъ ў неабходнасьць творчай чалавечай адзінкі, меней апіраюцца на клясавы грунт, але практычна... як кожная сэкта былі абхоплены духовым мяшчанствам, застылі ў пакланеньні дактрынам і аўторытэтам і меней дасягнулі, чымся іх спрытныя колегі. Але трэба прызнаць, што гэты немарксіцкі соцыялізм мае жывыя карані ў грунце жыцьця і зьмярцьвеў толькі з-за свайго сэктантства, вузасьці, духовага мяшчанства, каторае пашкодзіла яму выйсьці на шырокі шлях.

Так ня здолелі актыўныя палітычныя партыі разрашыць справу вольнай творчай асобы і соцыяльнай творчасьці, бо ў ідэале кожнай быў ланцуг, прымус, дыктатура, як для іншых, так і на самых сябе. Су-

*) Шмат якія індывідуальныя вывады аўтара наўрад ці могуць застацца без усялякай дыскусіі. Аднак, з прычыны браку спэцыяльнай беларускай літэратуры, мы ня можам ня даць аўтору поўнай свабоды выказацца так, ці йначай па тых пытаньнях, на якія мы маем іншы пагляд. *Рэд. „Н. Д.“*.

16 красавіка г. г. маскоўская камісія прыехала ў Менск, дзе на злучаным пасяджэньні з менскаю унівэрсытэцкаю камісіяй пастанавіла зараз-жа пачаць арганізацыю факультэтаў. Тут-жа была агалошана пастанова прэзыдыуму ЦИК'а, дзе яшчэ раз пацьвярджаліся раней выданыя пастановы аб адчыненьні ў Менску Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту і загадвалася адчыніць факультэты: 1) рабочы, 2) грамадзкіх навук, 3) мэдыцынскі, 4) сельска-гаспадарчы і 5) фізыка-матэматычны.

Пункт 4 пастановы кажа:

„Адвэсьці для патрэбаў унівэрсытэту дамы з будынкамі і зямлёю пры іх былых: духоўнай сэмінарыі, жаноцкага епархіяльнага вучылішча, гімназіі Фальковіча, рэальнага вучылішча Хайкіна, фабрыкі „Вікторыя", земскае бальніцы, жыдоўскае бальніцы, расейскага сабраньня, бышага ваеннага шпіталю, а так сама двары: „Лошыца" з фальваркамі „Зацішша", „Дубрава", „Прылукі" і лясную дачу „Ваньковіча".

Пункт 8 кажа:

„Уваісьці ў перагаворы з урадам РСФСР аб асыгнаваньні залатога фонду, ці заграгічнае валюты, каб набыць заграніцаю прэпараты, прылады і іншы навуковы інвэнтар для унівэрсытэту і паклапаціцца аб адшуканьні коштаў на тое, каб купіць гэтыя рэчы на тэрыторыі Роднае (Савецкае) фэдэрацыі".

Чародны 9-ты пункт пастановы прэзыдыуму ЦИК'а цікавы тым, што гаворыць аб наданьні Белар. Дзярж. Унівэрсытэту клясчага вагону, каб заўсёды можна было камунікавацца з Масквой.

Вось на гэтым, здаецца, ўсё канчаецца. Бо ведама, што ўся вага справы будаваньня унівэрсытэту ня ў тым, што выносіцца моцныя рэзалюцыі ды яшчэ мацнейшыя, бесканечныя іх пацьвярджэньні, не ў камісіях і „тройках" і не ў клясным, нарэшце, вагоне, які наўрад ці можа ехаць па бальшавіцкай, паміраючай чугунцы хутчэй толькі таму, што ён... клясны.

Уся моц унівэрсытэцкай справы ў залатым фондзе, ці заграгічнай валюце, ў *заграгічных* прэпаратах, прыладах і г. д. Агулам кажучы, ўся справа ўсё ў той самай *заграніцы*.

Калі да гэтага дапусьціць думку, што ўвесь гэты гармідар аб Беларускім Унівэрсытэце найммацнейшым быў, якраз, у часе мірных перагавораў, дык сасім ясным будзе, што унівэрсытэцкая гарачка мела за сабою нейкія немалеечкія палітычныя прычыны.

Але, факт застаецца фактам. „Добрыя замеры" ў сэнсе збудаваньня Беларускага Унівэрсытэту уладары Савецкай Беларусі маюць.

Што гэтыя замеры могуць быць саўсім шчырымі ў прэзыдэнта Чарвякова—згадзіцца яшчэ можна. Але як яны да твару камісарам: Кнорыну, Фрумкінай, Ходашу і асабліва бундаўцу Вайнштэйну, які ўсяго толькі ў 1919 годзе Беларускую Савецкую Рэспубліку (а яна й тады была абвешчана „незалежнаю" з прэзыдэнтам Жылуновічам), — разумеў „не иначе, как штемпель на канцэлярских бумагах советских учреждений"?

Хаця-ж... Час—усё лечыць. Можа й сапраўды вылячыў ён ад цэнтралістычных ідэяў менскіх лідэраў скамунізаванага „Бунду".

Калі ўсё гэта так, калі навет і „Бунд" згаджаецца пад адзін толькі Дзяржаўны Унівэрсытэт Беларускай Рэспублікі адвясьці тэрыторыю крыху большую за штэмпэль канцэлярскага блянкету, дык дзіўна, чаму парыядычная бальшавіцка-беларуская прэса маўчыць цяпер аб гэтым Унівэрсытэце?

Ці рэальна беларускі унівэрсытэт жыве, ці не—для нас пытаньне застаецца адкрытым.

Ясным толькі з вышэйпаданых рэзалюцыяў і пастановаў зьяўляецца *прынцыпіяльнае прызнаньне права беларускіх працоўных масаў на свой унівэрсытэт*.

А для рэалізацыі гэтага права, як відаць, не хапае крыху *заграніцы*.

Не хапае *яе* і для выдавецтва.

Але — ці мала для чаго яе там не хапае...

Краўцоў Макар.

* * *

Любяць людзі прыгожыя песьні,
Любяць сумныя гукі жалейкі,
Як пагожыя дні на прадвесьні
Як раздольле, як сьпеў салавейкі.

Любяць казкі аб дзеях мінулых,
Аб жыцьці сваіх продкаў свабодных,
Аб гушчарных лясоў шумах—гулах,
Аб глыбокіх раках мнагаводных...

Любяць песьні аб славе, аб долі,
Аб асілках вялікіх, магутных,
Аб братох, што каналі ў няволі,
Аб старонкі часінах пакутных.

Ня было мо' сапраўды, нічога,
Мо' і песьні і казкі — мінучы?
— Чуе сэрца ў іх згукі старога,
А душа узлыхае балюча...

Тыя ўздыхі мо, ветрык падхопіць,
Панясе і разьвее ў полі;
Ды пачне ён сьціхаць паволі,
Калі ў хмарах блёск сонца утопіць.

І туман напаўзе над лясамі,
Над асінаў сямьёй палахлівай,
Над зялёнай, нясьпелаю нівай
Дарагімі, маўляў, пясамі,

Калі ноч запануець усюды,
Калі выпаўзуць ночныя чары,
Духі-цені агорнуць абшары,
Сны паўстануць, сны—мары і цуды,

Калі смутныя ночныя гукі
Паліюцца з-за хваляў туману
На глухую лясную паляну:
— Ўсё самлее ад дзіўнае мукі,

Калі жыцьцё абернецца казкай,
Сэрца з гэтаю казкай зьліецца,—
Мо' старое ў душы страпянецца
І прывабіць нязьведанай ласкай.

Мо' ўявяцца прыгожыя песьні,
Мо' ўявяцца напевы жалейкі,
Уявяцца як дні на прадвесьні,
Як раздольле, як сьпеў салавейкі...

Нат. Арсеньнева.

Рэдакцыя паведамляе паважаных чытачоў, што

„Наша Думка" даходзіць у Амэрыку.

Хто мае знаёмых, ці сваякоў у Амэрыцы,

можа праз нашу газэту падаць ім аб сабе **ВЕСТКУ**, дзеля якой мэты намі будзе заведзены асобны адзел на шпальтах „Нашай Думкі".

На розныя тэмы.

МЫ — БАЛЬШАВІКІ (?).

Калі беларусы што-небудзь робяць у Сярэдняй Літве, або ў Польшчы, дык, само сабой разумеецца, ўсё дрэнна робяць, за што іх і лаюць усялякімі словамі!...

Калі беларуская газэта што-небудзь піша, крытыкуючы парадкі ў Сярэдняй Літве, або ў Польшчы, дык ці-ж не ясна, што ўсё гэта робіцца на... бальшавіцкія, або нямецкія грошы...

— Бальшавікі, скрытыя маскалі, літоўскія падлізы, нямецкія шпіёны, et cetera... так і сыплюцца на нас, толькі пачні штонебудзь рабіць, толькі разяў рот, толькі напішы радок... Ну, што-ж?—Няхай будзе й так!

Мы—мужыкі, хамы, быдла,—прывыклі, што нас лаюць і навет б'юць за праўду і няпраўду розныя паны з высокай культурай. Нас гэтым ня зьдзівіш! Дзела прывычнае!

Мы навет гатовы ужо былі „пакаяцца" і... „пацалаваць панскую ручку", як даведаліся, што...

ПАН І. ОБСТ — МАКСЫМАЛІСТЫ.

Гэты пан заўсёды і ўсіх лае, апрача разумеецца, польскай эн-дэцыі, якая па глыбокаму праканаваньню п. І. О. ёсьць шчыра польскай. Польшча — гэта эндэцыя, эндэцыя—гэта Польшча, — вось і ўся філёзофія гэтага максымалістага з „Rzeczpospolitej".

Ажно — на табе! Паслухайце толькі, што ён неўспадзеўкі напісаў:

„Фальшывая тая культура, якая ужывае румяны, бялілы і дарагія парфумы, калі нам (паляком. Рэд.) перш за ўсё патрэбна звычайнае мыла для змыцьця фізычных і моральных брудаў і кароcты: анальфабэтства, нявуцтва, гультайства, браку абавязковасьці, хабарніцтва, бандытызму, што, як чарвяк, точаць душу народу.

І дзівіцца тут, што:

„нас (палякоў Рэд.) заграніца не паважае, трактуе як недасьпелых, што наша марка ляціць уніз, скора стане паперкай бяз вартасьці, калі мы ў нейкім самазабойчым ашаленьні выкідаем без патрэбы мільярды, як бы толькі для таго, каб яшчэ раз спраўдзіліся словы поэта, якія ён з пад-крывянеючага сэрца кінуў у твар сваім родзічам:

„папугаям есьцё і павай народаў!" („Rzeczpospolita" Віленская, № 134).

Так стаў пісаць аб польскіх справах, палітыцы і культуры п. І. Обст. Максымалісты дый годзі!

КРУКОМ НОСА НЕ ДАСТАЦЬ.

„Gazeta Wileńska" так сама ўпала у максымалізм... і, як можа, лае заграгічную палітыку Польшчы, асабліва-ж польскую палітыку ў Англіі.

„Консул (польскі у Англіі. Рэд.) ня думае удзеляць радаў інтарэсантам, хоць і бярэ за тое плату. Пан Х. ня здолаў даведацца яго прозьвішча, так далёка недаступны ён ёсьць. Заступае яго «на зямлі» віцэ-консул Бышэўскі. З недаступнасьцю польскага консуля у Лёндане знаменіты кантраст становіць ні болей ні меней, як сам кароль Юры, які й ня думае рабіць з сябе вялікай фігуры і з паданымі палітыкуе запанібрата".

„G. W." прыводзіць факты, сьцвярджаючыя дэмократызм і дуступнасьць ангельскага караля і потым з забойчай ядлівасьцю дадае:

«Нявіднаму консулю ў Лёндане, як

часныя партыйна-клясавыя групы і ўрады, што апіраюцца на такія групы, скончылі поўным банкруцтвам. Сваімі сіламі, ня грунтуючыся на ўсёй грамадзянскай працоўнай масе, а толькі баючыся і асьціраючыся яе, яны не здолелі зьдзейсьніць тых лёзунгаў, якія так шчодра абяцалі сваім народам. Усе дэмакратычныя вольнасьці здратаваны дэмакратычнымі ўрадамі, социялістычны ідэал зусім далёкі ад зьдзейсьненьня ўрадамі, якія завуць сябе социялістычнымі. Ніхто з сучасных сьвядомых грамадзян, калі ён не адтрымлівае значнай урадавай дапамогі, шчыра ня пойдзе барані́ць афіцыяльных праканаў, ніхто ня пойдзе паміраць за гукі дэмакратычнай марсэльезы ці социялістычнага інтэрнацыяналу. Так тыя, што пачынаюць шумлівай палітычнай бутафорыяй, вывярнулі шубу шэрсьцю ўверх. Іх сучасная, гінучая сіла апіраецца, пакуль, на народнай цемнаце і несьвядомасьці, на прыхільнасьці да гучных, незразумелых формул-заклінаньняў.

* * *

У апошнія гады беларусы практычна пазнаёміліся, амаль, што з усімі кірункамі палітычнай думкі, і хто-б да нас ні прыходзіў, ніхто не запытаў наш працоўны, ці лянскі народ, ці таго ён хоча; ніхто не зацікавіўся, а як-жа ён надумаў пабудаваць сваё жыцьцё. Навет магчымасьці голасна гаварыць, ці прыстасоўвацца тое, што нам прапануюць няпрошаныя госьці, ня было дано беларускаму народу. Лёзунгі захацелі жыць і даводзілі сваю жыцьцёвасьць сілай пагрозы расстрэлу, катаваньнем гумовай палкай, зьдзекам над кожнай праявай сьвядомых адносін да свайго зьместу. Толькі засьценкі ўсходу і захаду могуць пасьведчыць сколькі чалавечых ахвяр прыняла Беларусь за самае маленькае імкненьне быць самой сабой. Трудна ў такіх абставінах казаць аб соцыяльнай творчасьці, калі да нас прыходзілі з гатовымі формуламі і прымушалі супакоіцца на такім прыкруставаным ложы. Казаць аб соцыяльнай творчасьці ў нашым становішчы, гэта — казаць няпрыстойныя анэкдоты ў доме мерцьвяка.

А жыцьцё цячэ. Можна з пэўнасьцю сьцьвердзіць, што ўжо ўсё тое, з чым прышлі да народу нечаканыя апякуны, ўсё гэта ўжо спарахнела і зусім нягожа да жывога. Бо галоўнай умовы грамадзянскага жыцьця — магчымасьці тварыць — мы ня маем.

Перажытае і тыя акалічнасьці, якія мы наглядаем навакол сябе, кажуць нам, што *запэўніць магчымасьць грамадзянскай творчасьці мы можам толькі ў разе адсутнасьці перш-на-перш чужынскага прымусу.* З гэтага выплывае падстава да неабходнасьці палітычнай незалежнасьці, як першая падстава для народу быць самім сабой. У гэтым кірунку пачала працаваць беларуская палітычная думка. Але трэба адзначыць, што дамаганьню незалежнасьці, як падставе грамадзкай творчасьці, гэтай творчасьці і не хапала. Трэба прызнацца, што справа незалежнасьці толькі ў першыя часы свае накрэсьленасьці мела свой праўдзівы, шчыры характар, за што той пэрыяд (урада А. Луцкевіча) і можна назваць „утопічным", романтычным. Калі-ж справа незалежнасьці скіравалася на практычны шлях сучаснай палітычнай працы, яна апынілася ў шпонах палітычнага прымусу, палітычна-клясавай зацікаўленасьці і ад сучаснай палітыкі мала чаго можа чакаць народ, быццам ён выкарыстае яе для сваё народнае творчасьці.

Як-жа стаіць справа ў жыцьці? Першы беларускі Урад, што стаяў на грунце прынцыповай незалежнасьці, не дасягнуў ніякіх практычных вынікаў. Першымі спробамі „рэальнай" палітыкі былі спробы яго насьледнікаў. Так, знаменітая „Найвышэйшая Рада", або „Дырэкторыя", хацела зграварыцца са шляхоцкім урадам Пілсудзкага, і, пеўна стоячы на грунце незалежнасьці, Дырэкторыя была фактычна блізка да задаваленьня культурна-нацыянальнай аўтаноміяй, аб чым сьведчыць прамова у Польскім Сойме прэмьера Скульскага. Гэты кірунак, як мала жыцьцёвы, практычна-адкінуты.

У ліпні 20 г. група фэдэралістычна настроенай беларускай інтэлігенцыі прызнала „беларускі савецкі Урад": савецкую Беларусь за магчымасьць легальнай працы. І гэтая спроба рассыпалася, не пакінуўшы навет ніякіх сьлядоў.

Цяпер найболей рэальным шляхам здаецца умова с.-р.-аўскага ўраду з літоўцамі. Але і тут толькі сьляпы ня ўбачыць, што палітыка міністэрства па беларускім справам у Літве, сьведчыць аб тым, што літвіны маюць уласныя зданьні, непадобныя да зданьняў самых беларусаў.

На гэтых кароткіх увагах хацелася затрымацца, каб паказаць, што ў сучасных умовах так далёка нам яшчэ да запэўненьня грамадзянскай творчасьці шляхам аднэй палітычнай працы. Ясна, што пад чужацкім панаваньнем мы, як і іншыя, здаровыя народы, ахвяраваны на паўстаньне, або на дэгэнэрацыю. Але і сучасная палітычная чыннасьць у кірунку незалежнасьці, падгрунтаваная на захапленьні ўлады палітычна-клясавымі органамі, мала можа задаволіць сумленнага чалавека. Яна не дасягне ўсё роўна забесьпячэньня грамадзкае самачыннасьці і можа выклікаць новую роспач і незадаваленьне.

Нашы прарокі-песьняры, мусі быць, марылі аб сапраўдна вольным жыцьці ў сваіх несьмяротных абразох:

„І будзе ўнукаў панаваньне
„Там, дзе сягоньня плача дзед" (*Я. Купала*)

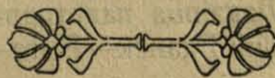
аб праўдзівай незалежнасьці, вольнай духу:

„Прыдзе к нам воля святая чаканая" (*А. Гарун*).

бо гэтыя пранікаючыя словы ня могуць адносіцца да куртатай палітычнай незалежнасьці пад ласкай сымпатычных суседзяў, ці навет аб незалежнасьці гаспадарсьцьвенай з абязковай дыктатурай, якой-небудзь, кіруючай клясы. Бо для нас грамадзянбеларусаў усе роўна, хто паложыць на наш стол сваё капыта ў лякерках, ці свой шляхціц-пан, ці соцыялістычны таварыш, ці запанеўшы мужык, — ня ў гэтым знойдзе свой выраз „воля сьвятая, чаканая"... Не аб гэтым марылі вяшчуны.

Ігнат Абдзіраловіч.

(Канец будзе).

і п. Бышэўскаму далёка да трону аднак іх манеры напамінаюць манаршую помпу Габсбургаў. Ангельцы глядзяць на іх, з-тае прычыны, як на пачатак сярэдня-вечнага фэодалізму».

Далей — гарэй:

«Пан Х. выбіраўся на Пазнанскі торг, які ня толькі меў сьцягнуць на тоўпы цікавых з цэлага абшару Польшчы, але так сама заінтарасаваў і заграніцу. Англія, як думаем, многа аб тым чула, тады як *п. Бышэўскі сам нічога ня ведаў аб торзе і яго часе*».

«Гандлёвыя і купецкія сфэры Англіі паглядаюць з непаважаньнем на абмылкі, якія мы (палякі Рэд.) робілі у сваіх гаспадарскіх справах, трацячы многа без патрэбы, з лёгкім сэрцам.

Вось факты:

„Польскі урад падпісаў ныдаўна кантракт з пэўнаю ангельскаю фірмаю на дастаўку 50 тысячаў пар ботаў для арміі *па 17 — 21 шылінгаў* за пару, падчас калі тая самая фірма прадаець боты *па 12 шылінгаў* (!).

«Два месяцы таму назад Польшча купіла ў Францыі 50.000 карабінаў, за пасрэдніцтвам... ангельскай фірмы, па 3 фунт. штэрл. за штуку. Калі транспарт прыбыў у Польшчу, 75% *карабінаў аказалася нягоднымі*. Тады па просьбе польскага ўраду названая фірма прыслала для папраўкі мэханікаў, налічваючы яшчэ па 2 ф. на штуку, так што кожны карабін абышоўся па 5 фунтаў (каля 24.000 польск. м.). Ў той самы час другі ўрад купіў такія самыя карабіны ў Англіі па 33 шылінгі (каля 1½ фунта) за штуку, з гарантыяй, што ня будзе паправак».

Так загаварылі польскія газэты аб польскіх справах. Ім гэта можна,—а калі мы гаварылі, дык нас лаялі, нам не давалі пісаць.

Эх, ты, воля і роўнасьць!

П. З.

Першы бюлэтэнь Беларускага прэс-бюро ў Амэрыцы.

Дзеля азнаямленьня амэрыканскага і расейскага грамадзянства ў Амэрыцы з тым, што дзеецца ў Беларусі, якая бораецца за сваю незалежнасьць, групаю выхадцаў-беларусаў створана прэс-бюро, якое будзе рэгулярна падаваць у ангельскую й расейскую прэсу ўсе ведамасьці і інформацыі, што датычаць гэтага краю.

Бюлетэні маюць рассылацца гэтак сама й расейскім арганізацыям і, па магчымасьці, прыцягаць іх да працы, галоўнаю мэтаю якое будзе—падмога Беларусі моральная і матар'яльная.

У задачу беларускага прэс-бюро ўходзіць так сама распаўсюджваньне сярод выхадцаў з Беларусі газэтаў, кніг і іншых выданьняў на беларускай мове і розных інформацыяў, а так сама арганізоўваньне лекцыяў і рэфэратаў аб беларускім пытаньні.

Беларускае прэс-бюро ў Амэрыцы стаіць за незалежнасьць і непадзельнасьць Беларусі і пераход зямлі і ўлады ў рукі народу.

Да сваіх аднадумцаў і прыяцелёў у Беларусі мы зьвяртаемся з просьбаю—даваць нам усялякія ведамасьці аб падзеях у нашым родным краі і прысылаць друкованыя матар'ялы, якія адносяцца да яго эканамічнага і палітычнага жыцьця:

Адрэс: Te White Russian Press Beauro 63 Park Row New-York N. Y. Room 1109.

(Бел. прэс-бюро ў Амэрыцы).

Штодзенныя весткі.

Пятніца, 24 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Немцы пакідаюць В. Сьлезію. Генар. Гэфэр, сказаў, што ням. войскі выйдуць з Сьлезіі паступова, разам з выхадам паўстанцаў.

— Чэскія газэты пішуць, што Пятлюра з сваім урадам зьбіраецца пасяліцца ў Карлсбадзе (Чэхія).

— Міністар унутр. справаў Польшчы Скульскі падаў просьбу аб адстаўцы.

— Першай справай новага лацьвійскага габінэту будзе заключэньне загранічнае пазычкі. Мін. фінансаў Кельнін выяжджае за-граніцу.

— Ліга Народаў даручыла абарону Гданску Польшчы.

— У Рызе трывога з прычыны ультыматуму Савецкай Расеі, якая заступілася за арыштаваных і растраляных камуністаў.

Субота, 25 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Як пішуць латыскія газэты, між галоўнымі павадырамі камунізму ў Расеі ідзе сур'ёзнае змаганьне. Ленін ідзе на ўступкі Коалыцыі і згаджаецца на скліканьне устаноўчага Сойму, забясьпечыўшы ў ём перавагу камуністым. Кажуць, што Ленін вымагае адстаўкі нязгодных з ім—Троцкага, Бухарына і Дзяржынскага.

— Ладзіцца паветравы камунікат па лініі Гданск—Рыга—Масква.

— З Штокгольму пішуць, што быццам Англія ў канцы гэтага месяца абвесьціць вайну Сав. Расеі. Прычына — дапамога бальшавікоў турэцкаму-ангорскаму ўраду.

— У Швэцыі расчынілі камуністычны згавор. Англія ўстрывожана.

— Дэкрэтам Сав. ўраду скасованы Нар. Камісарыят працы. Яго функцыі даручаны профсаюзам.

— У Варшаўскім Сойме стварылася новая партыя — „Нац.—народная хрысьціянская група“. На чале яе Дубановіч.

Нядзеля, 26 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Чычэрын паведамляе, што Савецкі Урад абвесьціў вайну Японіі, з тэй прычыны, што Японія занімае сваімі войскамі частку Сыбіры і падтрымлівае контр.-рэвалюцыянэраў.

— Англія і Францыя прапануюць вырашыць сьлезкае пытаньне дарогай беспасрэдных перагавороў між Польшчай і Нямеччынай. Калі-ж гэтым пытаньне не разьвяжацца, саюзнікі правядуць у жыцьцё свой праект.

— Згодна з пастановай Парыскай конфэрэнцыі у Сьлезіі, пасьля выхаду нямецкіх і паўстанцкіх войскаў, для падтрыманьня парадку застанецца 20.000 войскаў коаліцыйных.

— Гор. Мікалаеўск і некалькі іншых гарадоў Усх. Сыбіры заняты японцамі.

— Заводы Крупа ў Нямеччыне ўзнавілі сваю працу і ўзноў вырабляюць цяжкія гарматы.

— У Славакіі непарадкі на аграрным (зямельным) грунце.

Зьезд сінфэйнэраў (ірляндск. незалежнікі) ў Бэльфасьце пастанавіў дабівацца поўнай незалежнасьці Ірляндыі.

Панядзелак, 27 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Італьянскі парлямэнт выключыў з парлямэнцкіх камісіяў усіх нямецкіх і славянскіх дэпутатаў.

— Мілюкоў і Аўксенцьеў прыехалі ў Жэнэву дабівацца стварэньня пры Лізе Народаў камісіі па расейскім справам.

— Бэрлінскі суд прысудзіў вядомага павадыра камуністычн. партыі Макса Гэльца на вечную катаргу.

— У Рыбніку і Бытоме, ў В. Сьлезіі, ўзноў непарадкі.

Аўторак, 28 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Нямецкія і паўстанцкія войскі павінны выйсьці з Сьлезіі да 5 ліпня. Умова аб замірэньні падпісана. Паўстанцкі камітэт выпусьціў адозву да люду, у якой кліча да лёяльнасьці ў адносінах да коаліцыйнай улады і выражае надзею на вырашэньне сьлезкага пытаньня згодна з плебісцытам.

— Гэтымі днямі ў Жэнэву выехаў з Коўна палк. Бэргэр сябра кантрольнай камісіі Лігі Народаў; ён будзе прымаць удзел у пасяджэньнях Рады Лігі Народаў у справе Віленскага пытаньня.

Серада, 29 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Па весткам з Афінаў, грэцкі урад абвесьціў вайну Савецкае Расеі.

— Газ. „Рідній Край“ піша, што ў Каменец-Падольску пануе страшэнны бальшавіцкі тэрор. Кожын дзень растрэліваецца 30—100 чалавек.

— Як паведамляюць з Сав. Расеі, гор. Быхаў Магілёўск. губ. быў заняты паўстанцамі — сялянамі. Паўстанцы захапілі ўсе урадавыя установы і „че-ка“. Павешана 40 камуністых. Палова павету абхопллена паўстаньнем.

— У Вісбадэне суд разглядаў справу 13 чалавек фальшаваўшых польскія тысячамаркоўкі, якіх яны надрукавалі на 19 мільёнаў.

— 2-гі конгрэс кабет-камуністак выбраў Кляру Цэткін старшыней жаноцкага камуністычнага інтэрнацыяналу.

— У Петраградзе адбыліся процібальшавіцкія дэмонстрацыі. Узноў пачаліся арышты і растрэлы.

— Новы польскі міністар загр. справаў Скірмунт размаўляў с прадстаўнікамі жыдоўскае прэсы. Ён заявіў, што польская і жыдоўская нацыі павінны паразумецца і выказаў надзею, што жыдоўская прэса ў Польшчы і заграніцай дасьць пэўныя доказы лояльнасьці ў адносінах да польскага ўраду.

— Усім сьлезкім паўстанцам будзе дадзена амністыя.

Чацьвер, 30 *чэрвеня* 1921 *г.*

— Міністрам ўн. справаў Польшчы назначаны п. Рачкевіч, дэлегат польскага ўраду ў Вільні.

— Агентств. „Уніён“ паведамляе, што Сав. Расея перарвала дыплёматычныя зносіны з Лацьвіяй.

— У Сав. Расеі уведзена манаполія на соль; цэны за хунт солі ўзрасьлі з 2 да 5 тыс. руб.

— Украінскія колы спадзяваюцца, што будучая конфэрэнцыя прэм'ераў коаліцыйных урадаў прызнае незалежнасьць Украіны і Усх. Галіцыі, як асобнай дзяржавы.

— Газ. „Руль“ піша, што бальшавікі сур'ёзна рыхтуюцца да паходу на Константынопаль праз. М. Азію.

— Чыгунковы камунікат між Нямеччынай і В. Сьлезіяй узнавіўся.

— У Ковенскім унівэрсітэце з будучага вуч. году ўводзяцца новы аддзел жыдоўскіх навук; на ім будуць чытаць жыдоўскую, гісторыю і літэратуру і сэміцкія мовы.

— Як паведамляе „Laiswe“ маскоўская чразвычайка зрабіла 11 чэрвеня обыск у памяшканьні літоўскага прадстаўніцтва ў Маскве без яго ведама і згоды.

Провінцыяльны аддзел.

Мястэчка ІВЕНЕЦ.

Стаўпецкага пав., Навагрудск. ваяводства.

Мястэчка Івенец знаходзіцца у 60-цёх верстах на захад ад Менску і 40 верстах ад ст. Койданава, якая зьяўляецца найбліжэйшым чыгуначным пунктам. Ня гледзячы на такую адлегласьць ад вялікшых цэнтраў і чугункі, мястэчка гэта ўсёж такі далёка не адстала ў культуральным сваім разьвіцьці ад другіх мястэчак і павятовых гарадоў Беларусі. Беларускі нацыянальны рух пранік у Івенец яшчэ у 1905 годзе, захапіўшы вучнёўскую моладзь, але хутка быў, амаль што ня сусім спынены, дзякуючы у той час агульнай Расейскай чорнай рэакцыі. У 1917 годзе з часу Расейскай рэвалюцыі беларускі рух у Івенцы пачаў ізноў ажываць. У 1918 годзе, калі да ўсіх куткоў Беларусі, далецела вестка аб аб'яўленьні нашай бацькаўшчыны незалежнай дзяржаваю, івенецкая моладзь энэргічна ўзялася за актыўную працу на роднай ніве. Быў створан Беларускі Нацыянальны гурток, які хутка легалізаваўшыся, павёў шырокую культурную Беларускую працу. Пабіліся сабраньні, на якія сходзіліся ўся моладзь Івенца і аколіц, вяліся дыскусіі, чыталіся лекцыі па літэратуры і гісторыі Беларусі, стварылася аматарская трупа, пачаліся рэпэтыцыі вечарынкі, адным словам невялічкае мястэчка зажыло праўдзівым жыцьцём грамадзян Беларусі.

У гэны самы час у Івенцы пробашчам быў кс. Жаброўскі вядомы полёнізатар. Не спадабалася яму Беларуская нацыянальная праца і ён распачаў моцную акцыю проціў яе. Сперша пачаў ён тварыць „koło młodzieży polskiej“, думаючы гэтым перацягнуць усю моладзь да сябе. Але калі ўбыдзеў, што ў яго „koło“ ішлі толькі кабеты трацяркі, тады распачаў ён агітацыю ўсюды, дзе толькі мог, а навет і з амбаніі касьцельнай. Праўда, агітацыя ксяндза зрабіла ўплыў, але толькі на тых самых трацяркаў і некаторых старэйшых рэлігійных людзей, якія пачалі скоса пазіраць на працу моладзі. Агульнай справы гэна агітацыя не папсавала, бо моладзь, захапіўшыся ідэяй адраджэньня свае Бацькаўшчыны не пакінула і вяла сваю працу далей. У канцы 1918 году гэна праца Івенецкай моладзі была спынена бальшавікамі. Пад бальшавіцкім тэрорам трэба было маўчаць, а калі й веў далей хто працу, дык толькі патаемна. Трэба было чакаць нейкай перамены. Неўзабаве перамена прышла. Вясной 1919 г. Івенец быў заняты польскім войскам. Але і тут якраз надзеі моладзі былі ашуканы. Працу нанова распачаць было немагчыма, бо побач польскага камэнданта стаяў кс. Жаброўскі. Перамога была на яго баку. Адважаваўся аказацца хіба толькі той, хто хацеў бачыць муры Кракаўскіх турмаў. Прайшло шмат часу. Палітычныя сытуацыі некалькі разоў меняліся, не было толькі такой, пры якой можна было-б у Івенцы адкрыта вясьці сваю родную працу. Праўда кс. Жаброўскага ужо там няма. Есьць іншыя ксяндзы, людзі апалітычныя, адзін з іх навет быццам сымпатык беларускасьці; але ўлада на месцы астаецца верна эндэкам і «стражы

крэсовай». Беларуская праца цяпер там вядзецца вельмі слаба. Затое полёнізацыя там ідзе ўва ўсёй сваёй паўнаце. Непаддаецца праўда полёнізацыі моладз больш-мёнш разьвітая. Як у самым мястэчку, так і аколіцах сусім сьвядома гэта моладзь цікавіцца толькі беларускай справай, і напэўна энэргічна узялася-б за працу на роднай ніве ізноў, каб мясцовая ўлада пазволіла на нова адкрыць Беларускі Нацыянальны Гурток, закрыты бальшавікамі у 1918 годзе. Ахфярай полёнізацыі тут падаюць сусім несьвядомыя дзеці. Як у мястэчку, так і кругом па вёсках адкрыты школы толькі польскія. Настаўніцкі склад у гэтых школках нявытрымоввае ніякай крытыкі.

Большасьць з іх—івенецкія мяшчанкі, некаторыя з іх малаграматныя, а ўсе, бяз вынятку, нямаючыя ніякай пэдагогічнай падгатоўкі, верныя запаведзям ксяндзоў полёнізатараў, мучаць няшчасных дзяцей убіваючы ў іх галовы пакалечаную польскасьць. Кажу пакалечаную, бо скуль-жа малаграматныя мяшчанкі беларускі, баламучаныя ксяндзамі полёнізатарамі, ці іншымі прахадзімцамі, залічаючымі сябе да пануючай расы «полскай», могуць ведаць праўдзівую польскасьць. І вось ахвярамі гэтых недавучак і тупых пасьледавацяляў польскага клерыкалізму, з'яўляюцца нашы беларускія дзеці. Сэрца абліваецца крывёй, калі мне прышлося бачыць у Івенцы, на ўрачыстасьць „Божага Цела“, як сагнаныя са ўсіх вёсак беларускія дзеці, паўбіраныя ў рогатыўкі з вялізнымі польскімі арламі і кожнае з польскім флагам у руцэ, ішлі за аркестарам музыкі, які іграў „Boże Coś Polskę“. Ім было загадана пеяць пад аркестар. Гаварыць пабеларуску ім было забаронена. Побач іх ішлі настаўніцы, якія калі-не-калі рабілі ім увагі на ломанай польскай мове. Сьледам за імі ішлі ксяндзы, за імі вялізная грамада народу. Працэсію спатыкалі сяляне набожна, зьнімаючы шапкі і кленчачы пры параўненьні з ксяндзом. Вясёлыя і задаволеныя міны былі акалічных панкоў, якія цешыліся што так „kwitnie polskość na kresach“. Кожны селянін быў глыбока пракананы, што тут адбываецца малітва Богу. Ці-ж можа наш селянін дапусьціць навет думку, што тут замест малітвы Богу, адбываецца палітычная польская маніфэстацыя? Перад вайной гэтыя-ж самыя сяляне бачылі, як у гэтым самым Івенцы рабіў такую самую „малітву“ Менскі архірэй Мітрафан. Тады пад гук „Боже царя храни“ падалі на калені праваслаўныя, а цяпер пад троху іншыя гукі падаюць каталікі. Але як тыя, так і гэтыя няведаюць, што яны кланяюцца перад аднымі і тым самым ідалам імпэрыялізмаму, у ахвяру якому яны аддалі сваіх уласных дзяцей. Пара ўжо на гэта зьвярнуць увагу нашым беларускім культурна-праьсветным арганізацыям, а асабліва на школьную справу. Бо няма нічога горшага для грамадзянства, калі душы нашых будучых грамадзян пакалечацца. Тыя-ж шчырыя беларускія працаўнікі Івенца і аколіц там бязсільны, яны зусім абязьлічаны і іх заўсёды пільнуе польскі жандар. Але няхай яны застаюцца моцны духам, няхай вераць, што сонца праўды хутка засьвеціць над нашай зямлёй, калі яны з новай сілай прыступяць да будаўніцтва сваей мілай Бацькаўшчыны, калі нашы дзеці будуць выхававацца сынамі нашага народу ў нашай роднай мове, а не адпадкамі грамадзянства, ў чужых для нас мовах.

Ф. К.

М-ка МАРКАВА, Вялейскага пав.

Ня гледзячы на тое, што мястэчка наша недалека ад чыгункі, але жывём мы толькі чуткамі. Газэт не адтрымваем, а калі й адтрымваем, дык вельмі рэдка. Начальства мусі хоча каб спакайней жылі, дык не дапушчае. Вядома, прачытаўшы газэту, ў галаве яшчэ закруціць. Але, і ня чытаючы газэт, мы бачым, што дарагоўля расьце. Навет на царкоўныя трэбы цэны значна падняліся. Наш маркаўскі бацюшка Васіль Недзьвецкі ня промах. Калі зарабіць, дык зарабіць добра! Надовечы адзін селянін хацеў закупіць імшу па памёршым. Але хаценьне яго засталося толькі хаценьнем—не старгаваліся. Бацюшка цэньніка ня вывесіў у свой час, а селянін ня ведаў, што „благодаць Божія“ падаражэла. Таргаваліся доўга. Бацюшка прасіў пуд жыта і 500 марак; селянін, ня маючы апошніх, даваў жыта; ня згодзіліся. Але традыцыя заставіла пазычыць грошы, ўсыпаць у мяшок жыта, сабраць родных і пайсьці памянуць пакойных. Але з чым прышлі, з тым і пайшлі, бо бацюшка, выйшаўшы з пакою, адказаў, што яму сягоньня няма часу служыць імшу; што азначала: не таргуйся, гад, з бацюшкай, ён табе заўсёды насоліць, калі толькі захоча.

Маркавец.

БЕЛАРУСКАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Арэшт кс. Міхала Пятроўскага.

Увечары 26-га чэрвеня ў Барунах Ашмянскага павету арыштаваны пробашч гэтае парахвіі—кс. Міхал Пятроўскі.

Арэштаванага прывезьлі ў Вільню. На кс. М. Пятроўскага была вельмі злая „Straż Kresowa“.

Мясцовае насяленьне страшна зьдзіўлена і абурана гэтым здарэньнем. Вельмі абурана гэтым усё беларускае грамадзянства нашага краю.

Летась ўлетку кс. М. Пятроўскі быў арыштаваны бальшавікамі.

Беларускія вучытельскія курсы ў Латвіі.

У Латвіі ў м. Краслаўцы з 6-га ліпня пачнуцца курсы для вучыцялёў беларускіх школ, якія адчыняюцца ў беларускіх паветах Латвіі сёлета ўвосень. Беларускія дзеячы ў Латвіі зьвярнуліся да Беларускае Школьнае Рады ў Вільні з просьбаю прысласць на курсы лектароў.

Новая кніга.

Вышла з друку новая школьная кніга «Rodny Kraj» (лацінікаю) Л. Гарэцкай. Стр. 96. Кніга назначана для тых беларускіх пачатковых школ, у якіх вучаць лацінікаю. Цана 70 мр.

Выданьне беларускіх школьных кніг.

Беларуская Школьная Рада і Беларускае Выдавецкае Т-ва» шырака друкуюць беларускія кнігі для сярэдніх школ. Наўперад будуць надрукаваны кнігі матэматычныя.

Вельмішаноўны пан Рэдактар!
Дару Вас крэйзаньнем сваім.
А гэта дось паважны фактар
—Павінны Вы згадзіцца з тым—
Каб ня пісаць звычайнай прозай,
А ўціснуць думку ў гучны «мэтр»,
Хоць розум кажа мне з пагрозай:
—Ад дурня я на сантымэтр.
Ды ўсе-ж хацеў-бы мець надзею
(Мо' шчырасьць гэтка пану ўперш)
Што добрым будзе пан судьдзёю
І не асудзіць гэны верш.
А прачытаўшы ўважна тыя,
Што я пры гэтым дадаю
І прысудзіўшы:—«не благія»
Ў газэту зьмесьціць іх сваю.
Калі-ж і ў мілы Панскі кошык,
Перападзе якая рэч—
Ня будзе крыўдна ні на грошык,
Хоць стоража шкадую плеч.
А нумар з творам маім першым
Сюды дайшоў—прыемны яў.
Але пара мне кончыць з вершам.
Калі-ж што лішняе сказаў,
Хай мне даруецца абмылка.
Затым з пашанай застаюсь
Уладзімер, сын Адамаў, Жылка,
Па волі Лёсу, беларус.

З Олэся

(*З Украінскага*).

Я болей ня плачу... Я муку сваю
Навек ў ланцугі закую.
Народ мой закуты, забраны,
Гарацъ яго раны...
    І душу сваю
    Я ранам яго аддаю.

Я больш не сьпяваю: ў змаганьні ўначы
Сьпяваюць жалезны мячы.
Маланкамі ў цемры лятаюць
Да бою склікаюць;—
    Няхай ў барацьбе
    І мой меч пяе аб сабе.

Даволі маўчаці. Нямыя рабы
Паднялі штандар барацьбы,
Народ загукаў мой: «Да бою
За зямлю, за волю!»
    І ў помсьце сьвятой
Крычу я: „За волю, на бой!“

Уладзімер Жылка.

З „Камэдыі каханьня“

(Г. Ібсэна).

Я парус свой у сьвет вялікі
Пакіраваў і, як арол,
Ляту, і мора б'е наўкол,
І чаек ўсьлед чуцён крык дзікі.
    Развага тут і асьцярожнасьць
    Мне не патрэбны паміж хваль,
    І хоць гатуе мелі даль,
    Ляту я... покі можна!

Уладзімер Жылка.

ТУТЭЙШАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Скіньце маскі.

Ёсьць у нас установы, якія на паперы заўсёды лічацца беларускімі, але сапраўды з беларусамі нічога суполнага ня маюць. К такім установым нажаль патрэбна аднясьці між іншым і так званы „беларускі“ каапэратыў „Райніца“ па Віялікай Пагулянцы.

Гэтымі днямі мне здарылася пабываць у сказаным каапэратыве. Зразумела што у беларускім каапэратыве я лічыў натуральным гутарыць у сваёй роднай мове і спадзяваўся, што і адказ мне дадуць так сама ў нашай мове, але мая надзея не апраўдалася. Кабета, якая адпускала мне тавар, на маё пытаньне пачала гаварыць папольску. На мае запытаньне чаму яна не гаворыць пабеларуску, кабета адказала, што ў іх заўсёды гавораць і будуць гаварыць папольску. Відаць, што гэтая кабета ня толькі ня умее пабеларуску, але навет і ня хоча гаварыць гэтаю „мужыцкаю“ моваю.

Цікава, чаму гэта каапэратыў, які лічыць сябе беларускім, трымае такіх працоўніц, якія ня толькі ня ведаюць роднае мовы, але навет маюць да яе варожы настрой. Апраўданьня гэтаму прыкраму здарэньню няма ніякага.

Усё гэта яшчэ можна было-б зразумець, калі-б гэтыя палячкі з апраўды былі здольнымі да гандлёвае працы, а сярод нас, беларусаў, ня можна было-б знайсьці здольных да гэтага асоб.

Але калі мне прышлося разьлічацца за куплены мною тавар, дык пані касерка так вылічвала належную з мяне суму: „восем да восемь—шаснаццаць, шаснаццаць да восем дваццаць чатыры і так далей, пакуль не налічыла шэсьцьдзесят чатыры; потым стала лічыць на шчоты, і, ўрэшце, яшчэ пералічыла на паперы алаўком. Відаць гэтая кабета наўсім няграматна. Выходзіць, што беларускі каапэратыў падтрымоўвае палякоў, навет і няздольных да працы. І гэта ў той час, калі ў Вільні ёсьць шмат нашых безработных сапраўдных беларусаў з адукацыяй; напрыклад здэмобілізованыя ахвіцэры, якія прымушаны займацца фізычнай працай.

Цікава ведаць хто зьяўляецца кіраўніком каапэратыву „Райніца“, можа ён дасьць адказ, чаму так дрэнна стаіць справа ў нашым каапэратыве. Збоку беларускасьці. А можа там усе палякі, дык мы беларусы павінны зьвярнуць увагу на гэтае і не дапушчаць, каб нашым імём карысталіся дзеля невядомых нам мэтаў.

Далоў маскі паны „каапэратары“ з „Райніцы“! Калі вы лічыце сябе беларусамі, дык будуце-ж імі сапраўды, а не—дык майце мужасьць адкрыта сказаць: „мы палякі“.

Улас.

Клюб нацыянальнасьцяў.

У унівэрсытэце Стэфана Баторага арганізуецца „Клюб нацыянальнасьцяў“. Мэта клюбу — зближэньне краёвых нацыянальнасьцяў. Учора 30 чэрвеня была агульная арганізацыйная зборка гэтага клюбу.

Абвешчаньне.

Пракурорскага Ураду пры Акружным Судзе ў Вільні.

На моцы прыгавару Над'звычайнага Суда Віленскага Судзебнага Вокругу ад 25-га чэрвеня 1921 году засуджданы на кару сьмерці праз растрэл жыхары м. Вільні Уладыслаў 27 гадоў і Язэп 18 гадоў, сыны Карла, **Легаўцы-Бернюкевічы**, за збройны напад, выпаўнены ў вёсцы Тэцьянцы, Троцкага павету, у ноч з 21 на 22 сакавіка 1921 г. на падставе арт. 51, 49, 589 ч. 2 п. 4, 5 і 6 Карн. Код.

Кару вызначаную Язэпу Легаўцу-Бернюкевічу Галоўнакамандуючы войскаў Сярэдняе Літвы ў парадку літасьці замяніў на 15 гадоў цяжкага астрогу, а прыгавар адносна Уладыслава Легаўца-Бернюкевіча быў выпаўнены 28 чэрвеня г. г. у $6\frac{1}{2}$ гадзін раніцаю ў Вільні.

Пракурор Акружнага Суда.

Весткі з Савецкай Беларусі.

Праца гуртка „Зорка“.

(*М. Бабруйск, Бярэзінскі фарштадт*).

Па ініцыятыве вучняў школы 2 ст. імя Янкі Купалы на Бярэзінскім фарштадзе 14 красавіка г. г. з'арганізаваўся Беларускі культурна-асьветны гурток. Зараз жа сябры гуртка на чале з Ягоравым (старшыня гуртка) і Акулічам (сэкратар) шчыра прыняліся за працу: адчынілі хату—чытальню, наладжвалі спэктакл.

24-га траўня г. г. ставілі «Міхалку». Сказаць, што йгралі вельмі добра нельга, але п'еса зрабіла вельмі добрае ўражаньне. Саля была перапоўнена грамадзянамі й чырвонаармейцамі.

Гурток ужо мае 37 сяброў. Нядаўна пры ім з'арганізаваўся яшчэ дзіцячы драматычны гурток з харавою сэкцыяй. У дзіцячым гуртку лічыцца 45 сяброў. У хуткім часе будзе пастаўлен дзіцячы спэктакль.

В. Л.

Вершы Якуба Коласа.

Навукова-літерацкім аддзелам камісарыяту асьветы куплены к выданьню загранiцай вершы Якуба Коласа.

Патрэты беларускіх пісьменьнікаў на картках.

Навукова-літэрацкі аддзел наркамасьветы маецца выдаць адкрыткі з патрэтамі беларускіх пісьменьнікаў, паасобку.

Інстытут беларускай культуры.

Статут „Інстытуту беларускай культуры“ аддан на канчатковае перагляданьне выбранай «навукова-літэрацкім аддзелам Нарасьветы камісіі з трох асоб. Гэтай-жа камісіі даручана правясьці статут праз Саўнаркам Беларусі к хутчэйшаму яго ажыцяўленьню.

Хата беларускага мастацтва.

Наркамасьветам зацьверджан статут «Хаты беларускага мастацтва» імя Ігната Буйніцкага. На днёх адбудзецца сход сяброў „Хаты“ для выбару ўправы й намечаньня дня ўрачыстага адчыненьня яе.

Патрэбна сур'ёзнае дазнаньне.

Грамадзяне Валасовічскай воласьці абураны несправядлівымі чыннасьцямі Валасовічскага спажывецкага таварьства. На днёх каапэратывам было адтрымана для тавараабмену 250 пуд. солі, 90 000 пудэлкаў запалак і 10 пудоў катлоў для варэньня яды. За гэтыя тавары каапэратыў павінен здаць Цэнтрабелсаюзу 1080 пуд. хлеба.

Пры паверцы налічнасьці солі знайшоўся недахват солі ў $8\frac{1}{2}$ пудоў. Трэба дадаць, што соль складалася ў лаўку каапэратыва ноччу, а прымалася камісіяй ўжо днём, дзеля чаго няма як знайсьці, па чыёй віне палучыўся недахват солі $8\frac{1}{2}$ пудоў. Дзякуючы-ж гэтаму здарэньню, расценка на іншыя тавары была павышана. Трэба зьвярнуць увагу на тыя варункі, што каапэратыў не зрабіў ніякіх крокаў, каб справідлова раздзяліць хоць бы катлоў. Выйшла гэтак, што іх атрымалі ня тыя, каму яны былі патрэбны, не беднякі, а тыя, кто мог „падмазаць“ каму трэба, ад каго залежыла даць ці ня даць.

(Белроста).

Спэктакль-канцэрт у клюбе Беларускай моладзі.

У суботу, 28 траўня, ў клюбе беларускай моладзі („Беларуская Хатка“) адбыўся спэктакль Беларускай трупы Дзяржаўнага тэатру. Была пастаўлена п'еса „Паўлінка“. Аб п'есе няма чаго казаць, бо яна вельмі шмат разоў ставілася і ўсім добра знаёма. Хочацца сказаць некалькі слоў аб артыстах.

У гэты дзень быў першы выступ маладой беларускай артысткі Тацяны Бандарчык. Яна йграла ролю Паўлінкі. Трэба прызнацца, што Менская публіка бадай што першы раз убачыла на сцэне тып сапраўднай Паўлінкі, якую можа малюе сабе й сам аўтар п'есы. Іграла гэту ролю артыстка Бандарчык дужа прыгожа. Праўда, у яе ня было тых артыстычных завучаных жэстаў і рухаў, якіх вельмі шмат ужывалі папярэднія артысткі ў гэтай ролі, але ў яе была не падробленая рухавасьць сапраўднай вясковай дзяўчыны, што й прымушала публіку бачыць перад сабой зусім новы тып Паўлінкі, Паўлінкі не гарадзкой паненкі, а сапраўднай вясковай дзяўчыны. Новая артыстка добра таксама спраўлялася з мімічнай ігрою. А яшчэ болей зварачывала ўвагу публіка на яе прыгожую беларускую мову. Слухаючы яе мову, дужа няпрыемна было чуць русіцызм старога артыста Злотнікава (у ролі бацькі Паўлінкі), які заўсёды бяз гэтага не абыходзіцца.

Адным словам, трэба сказаць, што першы выступ новай артысткі Бандарчык быў вельмі ўдзячным. Ва ўсіх бакох ігры праглядвала вялікая здольнасьць. Калі толькі яна папрацуе некі час пад кіраўніцтвам нашага паважанага рэжысэра Ждановіча, з яе выйдзе найлепшая артыстка. Яна новай яснай зоркай зазьяе на нашай беларускай сцэне. Пажадаем-жа сілы й ахвоты ў гэтай працы нашай маладой, але падаючай вялікія надзеі, артыстцы.

Што тычыцца іншых артыстаў, як і заўсёды йгралі таксама добра.

Вечар закончыўся хорам, дэклямацыямі й аркестрам балалаечнікаў і мандалістаў, у якім ігралі сябры гуртка беларускай моладзі.

Паштовая скрынка.

Кастусёнку. Па прысланых Вамі адрэсох „Н. Д." будзе паслана, чакаем грошай. Раку-Міхайлоўскаму можаце пісаць на Віл. Нац. Камітэт.

Костусю Маеўскаму. Ліст і грошы адтрымалі. За ахрвяы-падзяка. Па прысланных адрэсох, так сама як і па прысланых Вамі раней, газэта ўвесь час пасылаецца, калі не даходзіць—віна ня наша.

Віленская біржа (гельда).

28 чэрвеня (іюня) 1921 г.

Думскія 1000 р.	680	„
Доляры	1880	„
Фунты	7100	„
Немецк. маркі (1000)	2600	„
Осты (1000)	2550	„
10 руб. золатам	8300	„
1 „ серабр.	370	„

Ахвяры „Нашай Думцы".

Рэдакцыя прыносіць сваю шчырую падзяку грамадзянам настаўнікам і грамадзянкам настаўніцам беларускім за зложаныя імі з свайго працоўнага заробку гэткія ахвяры:

1) Вінцук Азерскі	500	мар.
2) Іван Іода	200	„
3) Якім Бубневіч	200	„
4) Сьцяпан Шчуцкі	200	„
5) Ляксандра Кулак	200	„
6) Кастусь Маеўскі	200	„
7) Ўладзімер Іода	130	„
8) Паўлюк Цяжкі	100	„
9) Валянціна Іода	100	„
10) Сымон Кароль	100	„
11) Юрка Барыс	100	„
12) Марыся Маеўская	100	„
13) Натальля Крэсцьянава	100	„
14) Паўлюк Башаркевіч	50	„
15) Мікола Гарадовіч	150	„
16) Нікан Каваленка	100	„
17) Пётра Рэут	200	„
18) Антось Рубацкі	200	„
19) Алена Карнаух	100	„
20) Вера Кавалеўская	100	„
21) Антось Шаўлюк	200	„
22) Сымон Сухадолец	100	„
23) Пётра Журкевіч	100	„
24) Ф. Аляхновіч	50	„
Агулом	3580	мар.

Інформацыйны аддзел.

Беларускі Нацыянальны Камітэт Вільня, Вострабрамская 9, пакой 5. Старшыня Фабіян Ярэміч. Сэкрэтар Кахановіч. Камітэт адчынены штодня, апроч сьвят, ад 11 да 2 гадзіны. Паседжаньні пленуму у панядзелкі ад 6 гадзіны.

Юрыдычны Адзел Б. Н. К. адчынены ад 11 да 2 гадзіны ў дзень. Прыймаецца складаньне просьбау і заяў у беларускай і польскай мове і кіраваньне рознымі юрыдычнымі справамі. Бедным рада дарма. Дзеля працы ў аддзеле запрошаны спрактыкаваныя юрысты.

Інструктарскі Аддзел Б. Н. К. пасылаець інструктароў на правінцыю, памагае арганізацыям радай, коштамі, літэратураю. Загадчык А. Карабач.

Беларуская Школьная Рада, Вільня Вострабрамская, 9. Старшыня М. Кахановіч, сэкрэтар А. Луцкевіч. Клапоціцца аб беларускіх школах і наагул аб справах беларускае асьветы. Памагае радай, коштамі і кнігамі.

Беларускае Выдавецкае Т-ва выдае ўсялякія кніжкі ў беларускай мове. Сябраў прыймае Урад Т-ва. Уступная плата—50 м., сяброўская гадавая складка—100 м. Адрэс Т-ва Вільня, Віленская вул. № 33, кв. 1 (адчынена ад 4 да 5 гадз. у дзень). Старшыня А. Луцкевіч, сэкрэтар С. Рак.-Міхайлоўскі.

Беларуская Кнігарня Беларускага Выдавецкага Таварыства, Вільня, Завальная, 7. Прадаюцца усялякія кнігі, падручнікі для пачаткавых школ і гімназій, поўныя зборы твораў беларускіх клясыкаў, сцэнічныя творы, песьні з нотамі, газэты і розныя пісьменныя матар'ялы (сшыткі, алаўкі, пёры і шмат інш.). Прыймаюцца заказы ад школ і культурна-асьветных арганізацый па самай сходнай цане. Каталёгі высылаюцца дарма.

Беларускі Школьны Аддзел пры дэпартамэнту асьветы. Вільня, Каўкаская вуліца (рог Вялікай Пагулянкі), 2, трэйці паверх, налева, пакой № 16. Рэфэрэнт Б. Тарашкевіч.

Першая Віленская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат), Вільня, Вострабрамская, 9. Дырэктар М. Кахановіч, інспэктар А. Дмахоўскі. Гімназія ў складзе 8 аснаўных (ёсьць паралельныя) і 2 прыгатавальных клясаў, з інтэрнатам пры ёй. Навука ў гімназіі даступна для самых незаможных дзяцей. Лепшыя вучні з пачаткавых беларускіх школ маюць магчымасьць паступіць у гімназію і вучыцца ў ёй зусім дарма. Скончыўшыя гімназію ў 1920 г. вучацца цяпер ў Віленскім унівэрсітэтце і ў вышэйшых школах заграніцай.

Беларускія пачаткавыя школы ў Вільні. 1) Кальварыйская, 73. 2) Лідзкі тракт, могільнік. 3) Радунская 27-а. 4) Зарэчча, Панамарская, 12. 5) Аранбурская вуліца. 6) Антокаль. 7) Пры Беларускай гімназіі. Навука бясплатная. У кожнай школе даецца дзяцём сьнеданьне, а бяднейшым—вопратка.

Цэнтральная Рада Беларускага Вучыцельскага Саюзу. Канц. 1-й Віленск. Бел. Гімн., Вільня, Вострабрамская, 9.

Першая Горадзенская Беларуская Гімназія (для хлопцаў і дзяўчат). Есьць вакансіі ўва ўсіх клясах. Горадня, вул. Ожэшковай, № 28.

Беларуская гімназія ў Гарадку Вялейскага павета, Віленскае губэрні. Дырэктар Тышкевіч.

Алёна Сакалова—беларуская прадстаўніца у Амэрыканскім Камітэце Помачы дзяцёы, Вільня, Вострабрамская, 9 пакой № 16, прымае ад 3 да 4 гадзіны.

Прытулак Камітэта помачы, Вільня, Вострабрамская, 9, (будынак гімназіі), Загадчыца Л. Васілевіч.

Беларускі коопэратыў „Райніца" Вільня, Вялікая Пагулянка, 17.

Віленскі Саюз Коопэратываў, Малая Пагулянка, д. № 12.

Грамадз. Сабраньне Белар. Музыкальна-Драматычн. Гуртка, Біскупская 12.

Новаадчыненая спецыяльная Поліклініка венэрычных хвароб: Людвісарская (Прэображэнская) № 14. Трыпер, сыфіліс (606—914), мочэплацёвыя, скурныя, бязсільле плоці, белі і інш. Прыймовыя гадзіны: для мушчын—$8\frac{1}{2}$—$10\frac{1}{2}$ мньн. і 4 — 7 гадз. ўвеч. для кабет — ра—1 г. дн., што дня.

Доктар А. В. Краскоўскі (агульная медыцына). Прыймовыя гадзіны: ад $8\frac{1}{2}$ да 10, 2—3, 6—$7\frac{1}{2}$. Вільня, Вострабрамская, 20, кв. 6.

«**Krynica**» biełaruskaja tydniowaja hazeta. Redakc. i administracyja: Zawalnaja wul. 7; ad 9—6. „KRYNICA" kaštuje: na hod. 300 mk., na paŭhoda 150 mk., na 3 miesiacy 75 mk., asobny numar 5 mk.

„Маладое жыцьце" — часопісь беларускай вучнёўскай моладзі — Вільня Вострабамская, 9.

„Iednaść"—беларуская газэта.

Шляхі да „Нашай Думкі": Рыга-Nikolaistr. 20. — **Копэнгага B**, Dannebrog, sgade 39 A. — **Прага**, Wenzigowa 4. — **Бэрлін, W. 30**, Motzstr. 21. — **Чыкаго**, 1252 So Union ave, U. 5. 17. — **Нью-Іорк.** 728 Stanway ave Long Jsłand City — **Канстантынопаль**, Брусса, № 27.—**Рэваль.** Post kast 153 — **Парыж.** 25 Avenue Vikor Emmąnuel III. — **Горадня**, вул. Ожэшковай 28. — **Варшава**, Шпітальная 12, кв. 29, Беларускі Нацыянальны Камітэт.— **Ліда**, Вісмонты, 48. — **Саколка**, Беластоцкая вул., п. Індурскі, р. Парук. — **Люцын**, Рэжыцкая вул., 38. — **Дзьвінск**, Варшаўская, 56 — **Баранавічы**, Шашова 112. — **Несьвіж**, Гарадзейская, 96.

Рыскі аддзел Беларускага Культурна-Прасьветнага т-ва «Бацькаўшчына»—Latwija, Riga, Nikolai ul'a, 20, dz. 1. Старшыня — К. Езавітаў, Сэкрэтар — Хургін.

Беларускае Культурна-Прасьветнае т-ва «Бацькаўшчына» ў Латгаліі—Latwija, Riga, Witebskaja, 16. Старшыня—Я. Харлап, сэкрэтар—П. Паўчэр.

Люцынскі Аддзел Беларускага Культурна-Прасьветнага т-ва «Бацькаўшчына» ў Латгаліі—Latwija, Ludze, Sjebežskaja, 66. Старшыня—С. Сахароў, сэкрэтар—М. Іваноў.

Рада Беларускай Колёніі ў Латвіі—Latwija, Riga, Bulw. Totlebena, 7, dz. 3. Старшыня—Зэліксон.

Запісь ў Інформацыйны Аддзел „Нашае Думкі" прыймаецца на 3 месяцы па асобнай згодзе.

Новыя кнігі.

М. Гарэцкі. — **„Гісторыя беларускае літэратуры"** (старадаўнае, новае і сучаснае). 208 стр., 33 рысункі, альбомная папера, цьвёрдая акладка. Цана 150 польскіх мар.

Браты М. і Г. Гарэцкія — **„Маскоўска-беларускі слоўнік"**, выданьне II, з папраўкамі і вялікімі дадаткамі, 144 стр., цана 75 польскіх марак.

Антон Навіна—**„Пуцяводныя ідэі беларускае літэратуры**, адбітка з „Нашае Думкі», цана 20 польскіх марак.

А. Канчар — **«Клясавае, нацыянальнае і рэлігійнае змаганьне на Беларусі»**, адбітка з «Нашае Думкі», цана 20 польскіх марак.

Я. Лёсік—**„Нашая крыніца"**, трэцяе чытаньне для беларускіх пачаткавых школ. 107 стр., цана 50 польскіх марак.

Тэрміналёгія арытмэтыкі, укладзеная Камісіяй Менскага Беларускага Пэдагогічнага Інстытуту. Цана 10 польскіх марак.

Апрача таго, перадрукаваны:

1. **Лемантар „Зорка"** ч. 1 А. Смоліч, цана 20 м.
2. **Беларуская Граматыка** Тарашкевіча, цана 22 м.
3. **Задачнік Юрэвіча** год I.

Прадаюцца ў «Беларускай Кнігарні», Вільня, Завальная 7.

Францішк Аляхновіч.—**Заручыны Паўлінкі** пьеса ў 1 акце з песьнямі і скокамі. Цана 50 мар. п.

Першая Горадзенская Беларуская гімназія (для хлопцаў і дзяўчат)

у складзе 2-х прыгатав. і 2-х аснаўных (I і II) кляс. Прыёмныя экзамены ўва ўсе клясы пачнуцца пасьля 15 жніўня (аўгуста). Навука ў гімназіі даступна для самых, незаможных дзяцей. Пры гімназіі для вучняў з вёсак арганізуецца інтэрнат, гдзе дзеці будуць мець квартэру і яду за самую танную цану, а тым, якія будуць прывозіць свае харчы, ремаль нічога ня будзе каштаваць. Давядацца падробна можна па адрэсе: Горадзен, Мастаавая, 9, канцэлярыя гімназіі.

Дырэктар гімназіі П. Тамашчык.

Рэдактар і выдавец А. Кабычкін.

Друкарня Віленскага Выдавецтва Б. А. Клецкіна.